

حدیث عشق

○ محمود نظری

کتابخانه مجلس شورای اسلامی در نظر دارد هر ساله با برگزاری همایش حامیان نسخ خطی از تلاش دانش پژوهانی که در راه شناختن، شناساندن، احیاء، نشر، حفاظت، مرمت و تحقیق گنجینه‌های خطی، عمر گرانبمایه خویش را صرف می‌کنند، قدردانی کند.

کتابخانه مجلس شورای اسلامی در نخستین دوره برگزاری این همایش (۲۴ آبان ۱۳۸۰)، ضمن بزرگداشت عالم فرزانه و کتابشناس و فهرست‌نویس برجسته، استاد عبدالحسین حائری، کتاب حدیث عشق را نیز منتشر کرد. این اثر ارزشمند مجموعه‌ای از گفت‌وگوها، مقالات و نکات و تجربیات استاد حائری است که نیم قرن از عمر پربار خویش را وقف کتاب و گنجینه‌های خطی کرده است و خود از سرمایه‌ها و ذخایر گرانسنگ کشورمان به شمار می‌رود. این شخصیت والامقام در کنار کار کتابشناسی و نگارش فهراس نسخ خطی کتابخانه مجلس، چندین سال ریاست این کتابخانه را برعهده داشته و عمر پربرکت خویش را در خدمت به فرهنگ ایران و اسلام صرف کرده و مرجع محققان و دانش پژوهان از سراسر دنیاست.

حدیث عشق گامی است در جهت شناساندن برخی از ابعاد علمی و عملی این پیر دانشمند. البته اغلب این مطالب در طی سالیان گذشته در مطبوعات کشور منتشر شده است. عنوان این مجموعه یعنی حدیث عشق برگرفته از این شعر رشیدالدین میبیدی است که سروده:

اول تو حدیث عشق کردی آغاز

اندر خور خویش کار ما را می‌ساز
گردآورنده این مجموعه در مقدمه، ضمن بیان این حدیث شریف نبوی (ص):
«اگر دانش در ستاره پروین بودی، مردانی از ایران بدان دست یافتندی»، به طور اجمال به شرح حال استاد حائری پرداخته است.

گفتنی است که عبدالحسین حائری نوه آیت‌الله حاج شیخ عبدالکریم حائری یزدی (ره)، مؤسس و بنیانگذار حوزه شریفه قم است که در سال ۱۳۰۶ در قم دیده به جهان گشود. پدر ایشان میرزا احمد حائری از دانایان و پارسایان عصر خویش بود.

حائری از کودکی به تحصیل علوم نزد اساتید فن پرداخت و با هوش سرشار خویش توانست در دوران جوانی یعنی در بیست و چهارسالگی به درجه اجتهاد نایل شود. ایشان در سال ۱۳۳۰ به تهران مهاجرت کرد و در کتابخانه مجلس به کار فهرست‌نویسی مشغول شد و تاکنون بیش از بیست مجله از فهرست‌های نسخ خطی این کتابخانه به همت و تلاش ایشان منتشر شده است. ایشان در کنار کار کتابشناسی و فهرست‌نگاری، از حدود سال ۱۳۳۵ به

○ حدیث عشق

○ سهیل علی مددی

○ کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰

- همکاری با لغت‌نامه دهخدا پرداخت.
۶. «من لایحضره الفقیه، ابن بابویه». معارف اسلامی، فروردین ۱۳۴۷، صص ۶۹-۷۴.
۷. «میرزا محمدعلی حسینی اصفهان و ریاضیدانان همزمان او در قرن ۱۳ هجری». مجله وحید، سال هشتم...
۸. «نامه استاد همایی، حاشیه‌ای بر شرح حال حکیم دانشمند میرزا محمدعلی اصفهانی (متوفای ۱۳۰۵ ه. ق.)». مجله وحید، ۱۳۵۰، صص ۸۵۵-۸۵۹.
۹. «نامه معلم حبیب‌آبادی، راجع به شرح احوال میرزا محمدعلی قائنی». مجله وحید، پاسخ معلم حبیب‌آبادی به نامه مدیر مجله، ۱۳۵۰، صص ۸۵۹-۸۶۰.
۱۰. «مفاتیح الاسرار و مصابیح الابرار شهرستانی». مفاتیح الاسرار و مصابیح الابرار، مرکز انتشارات نسخ خطی، تهران، ۱۳۶۸، مقدمه، صص نه تا بیست و هفت.
۱۱. «اهمیت نگارش تاریخ علم براساس کتابشناسی نسخ خطی» برگرفته از مقدمه استاد حائری بر جلد دوم فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (سنای سابق). تألیف دانش‌پژوه - انواری، انتشارات کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۵۹، صص ۱-۲.
۱۲. «بازیابی و تکمیل مذاکرات دوره ششم مجلس شورای اسلامی». مذاکرات مجلس شورای ملی دوره ششم تقنینیه. از جلسه ۱ تا جلسه ۳۴، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۴، مقدمه به قلم عبدالحسین حائری در ۳ صفحه.
۱۳. «تاریخ مشروطیت به روایت اسناد کتابخانه مجلس (۱)». اسناد روحانیت و مجلس، تدوین عبدالحسین حائری، کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران، ۱۳۷۴، جلد اول، مقدمه، صص د - ه.
- بخش بعدی حدیث عشق، نمونه‌هایی از بحث‌ها و بررسی‌های دقیق و علمی استاد در فهرست‌نگاری نسخ خطی است؛ از جمله بحثی راجع به التحصیل بهمینار، مندرج در فهرست کتب خطی کتابخانه مجلس، جلد پنجم، ۱۳۴۵، صص ۵۹-۶۴. نیز رساله جامعه از رسائل اخوان الصفاء در همان مجلد، صص ۲۶۰-۲۶۹. مقاله فی ازلیه النفس ابن کمونه در جلد نهم فهرست، صص ۵۰۲-۵۰۹. تفسیر زوره تألیف آذرپژوه، مندرج در همان مجلد، صص ۶۲۵-۶۳۱. اشجار و اثمار، تألیف علیشاه درغانی خوارزمی، مندرج در فهرست جلد ۱۹، صص ۵۳۶-۵۴۸.
- بخش بعدی، سخنرانی استاد حائری درباره فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی است که در اولین سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (خرداد ۱۳۷۹) ایراد شده و در نشریه داخلی کتابخانه مجلس شورای اسلامی (پیام بهارستان)، سال اول، شماره اول، ۱۳۷۹، صص ۸-۶ درج شده است.
- آخرین قسمت حدیث عشق گفت‌وگویی است با استاد حائری راجع به مجموعه ارزشمند سفینه تبریز که در قرن هشتم هجری نگارش یافته است و در آینده نزدیک به همت انتشارات کتابخانه مجلس و با همکاری مرکز نشر دانشگاهی منتشر خواهد شد. همچنان که گردآورنده مجموعه حدیث عشق در مقدمه یادآور شده، در طی سالیان متعددی دو موضوع بیش از سایر موضوعات، ذهن استاد حائری را به خود مشغول داشته است: اول، شیوه صحیح فهرست‌نگاری نسخ خطی و دیگر ضرورت نگارش تاریخ علم در ایران براساس کتابشناسی نسخه‌های خطی، و تأکید مبرم بر ضرورت تأسیس کرسی تاریخ علم در دانشگاه‌ها و دیگر مراکز آموزش عالی در ایران دارند.
۲. «گفت‌وگو با استاد حائری». آینه پژوهش، سال اول، شماره چهارم، اردیبهشت ۱۳۶۶، صص ۳-۹.
۳. «گفت‌وگو با استاد عبدالحسین حائری». آینه پژوهش، سال اول، شماره دوم، مرداد - شهریور ۱۳۶۹، صص ۱۶۹-۱۸۰.
۴. «نقش تاریخی آیت‌الله حائری یزدی به روایت استاد عبدالحسین حائری». ایران، سال سوم، شماره ۶۲۵، یکشنبه ۱۷ فروردین ۱۳۷۶، صص ۱۲؛ همان، شماره ۶۲۸، چهارشنبه ۲۰ فروردین ۱۳۷۶، صص ۷؛ تهیه و تنظیم سهل علی مددی.
۵. «شناسایی نسخه‌های خطی از کلام پیرابین وادی (گفت‌وگو با عبدالحسین حائری، کارشناس نسخه‌های خطی)». کتاب هفته، شماره ۶، شنبه ۱۶ تیر ۱۳۸۰، صص ۱-۱۰.
۶. «پیشینه و روش فهرست‌نویسی در ایران و جهان» (گفت‌وگو با استاد عبدالحسین حائری به مناسبت سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی، گفت‌وگو با آقایان احسان الله شکراللهی و سعید هندی با استاد حائری در بهار ۱۳۷۹). این گفت‌وگو برای نخستین بار در این مجموعه به چاپ می‌رسد.
- از مهمترین مباحث و نکات مطرح شده در این مصاحبه‌ها که منعکس‌کننده آرای استاد حائری است، شرح حال و زندگی استاد از زبان خود ایشان، تأکید بر ضرورت نگارش تاریخ علم در ایران براساس کتابشناسی نسخه‌های خطی، شیوه فهرست‌نگاری نسخ خطی، ضرورت احیای متون و روش صحیح تحقیق نسخه‌های خطی از دید ایشان و دهها نکته ارزشمند است که حاصل تجربیات ایشان است.
- بخش بعدی، مقالاتی است که بین سال‌های ۱۳۴۲ تا ۱۳۷۹ منتشر شده که عناوین و مآخذ آنها عبارت است از:
۱. «بحثی لغوی درباره واژه «زبون» در فرهنگ برهان قاطع». برهان قاطع. تألیف محمدحسین تبریزی، به اهتمام دکتر محمد معین، چاپ دوم، فروردین ۱۳۴۲، تعلیقات: عبدالحسین حائری.
۲. «معرفی یکی از آثار (بازیافته) محمد زکریای رازی و نکته‌ای درباره زندگی او». مجله وحید، سال دوم، دی ۱۳۴۳، صص ۷۸-۸۰؛ همان، اسفند ۱۳۴۳، صص ۱۴-۱۶.
۳. «جام جهان نما، ترجمه‌ای از تحصیل بهمینار». مجله وحید، سال دوم، آذر ۱۳۴۴، صص ۷۳-۷۴؛ همان، سال سوم، دی ۱۳۴۴، صص ۳۴-۳۷.
۴. «نسخ خطی شرقی و فهرست کتب خطی در شوروی». مجله وحید، سال دوم و سوم...
۵. «فهرست نسخ عربی، تألیف کارلو لاندبرگ». مجله وحید، سال سوم، خرداد ۱۳۴۵، صص ۵۱۶-۵۱۹.